

B.

OMAR KHAIJAM

W.S.O.V.

**TELTANTEKIJÄN
LAUSELMIA**

TELTANTEKIJÄN LAUSELMIA

OMAR KHAIJAMIN

EPIGRAMMEJA

P O R V O O

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

**WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA 1929**

näköispainos ntamo 2012
ISBN 978-952-215-201-5

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

www.ntamo.net

*SUOMENNOKSET
OMISTETTU*

JUHANI SILJOLLE

JA

YRJÖ GUSTAFSONILLE

*Tää tulomme, menomme — kannattaako?
Elon heelmän kypsäksi — koskaan saako?
All' ankarain Tähtien sieluista parhaat
kun palavat tuhkaksi — sano: savuaako?*

TELTANTEKIJÄ

SE vuosisatain-takainen persialainen runoilija ja oppinut, jonka runotuotantoa tämä valikoima yrittää esitellä suomen kielellä, on tähän saakka ollut meillä suurin piirtein katsoen aivan tuntematon. Sitävastoin muualla sivistys-Euroopassa *Omar Khaijam* on ollut enemmän tai vähemmän tuttu nimi jo vuosikymmeniä, jopa eräissä tapauksissa lähes kymmenen kertaa vuosikymmenen. Onpa Bagdadin satuseutujen suurta Viisasta jo ennätetty käsitellä eurooppalaisessa kirjallisuudentutkimuksessakin, ja hänen runomietelmiään, *rubaijat*, epigrammeja, joita suomeksi ehkä voisimme nimittää nelisäkeiksi, on käännetty lukuisille maanosamme kielille, m. m. englanniksi, ranskaksi, saksaksi, tanskaksi ja ruotsiksi.

Varsinkin anglosaksilaisessa maailmassa on Omarin osaksi tullut suurenmoinen renessanssi. On sanottu, että maapallolla on tuskin ainoatakaan sivistyneitten englantilaisten asutamaa kolkkaa, jossa Omaria ei tunnettaisi ja ihailtaisi. Seikan ulkonaisena ilmauksena on lukematon määrä Omar Khaijam-seuroja, Omar Khayyam Societies, ja englanninkielisistä, Edward Fitzgeraldin suorittamista käännöksistä ilmestyy ilmestymistään uusia painoksia, ja nii-

den ensimmäisistä laitoksista maksetaan satumaisia hintoja. Sellaisen innostuksen on riittänyt herättämään — satayksi pikku epigrammia.

Hyvin huomattavaa harrastusta on Omarille osoitettu myös Saksassa, jossa ainakin kolme, neljä kääntäjää on julkaissut nelisäkeitä. Näistä käännösvalikoimista lienee Fr. Rosenin tekemä kaikkein parhaita alallaan koko maailmassa. Jos kohta se tuskin voi runollisessa herkkyydessä kilpailla Fitzgeraldin moneen kertaan muovattujen, klassillisten käännösten kanssa, on sillä taas puolellaan se avu, että se pyrkii olemaan ajatuksellisesti mahdollisimman uskollinen alkutekstille, jotavastoin kuulu englantilainen kääntäjä on suorittanut tehtävänsä varsin vapaasti mukaillen. Millä asiantuntemuksella ja innoittuneella harrastuksella Rosen on käännöksensä sepittänyt, ilmenee seuraavasta hartaasta kuvauksesta:

»Nämä Omar Khaijam-käännökset ovat syntyneet kaukaisina vaellusvuosina itämailla. Pieni nelisäkeitten käsikirjoitus oli ainaisena seuralaisenani pitkillä karavaaniteillä, jotka vuosikymmenen ajan johdattivat minua ristiin rastiin kautta Etu-Aasian ja varsinkin vanhan Persianmaan. Syventyminen Nishapurin Viisaan ajatusmaailmaan oli monesti kuukausimäärät pääasiallisimpana henkisenä ravintonani. Lyhyt nelisäkeinen mieteruno on luettavissa myös satulassa ja painuu vaivattomasti

mieleen. Niiden ajatuksen syvyyden ja muodon täydellisyyden herättämä ilo johti usein yrityksiin saattaa aarre oman äidinkielen asuun, ja kun se onnistui, kirjoitettiin käännös illalla muistiin karavaanimajan valkean valossa . . .»

Nämä Rosenin käännökset ovat olleet tämän suomalaisen laitoksen varsinaisena perustana. Lisäksi on suomennostyössä huomattavammin käytetty erästä tänä vuonna Upsalassa ilmestynyttä suorasanaista käännöskokoelmaa, joka sisältää todennäköisesti kaikki autenttisinä pidetyt Omarin nelisäkeet, runsaasti seitsemättä sataa, hänen nimissään kulkevien epigrammien luvun ollessa paljon suurempi.

Alkutekstien toivottavaa seuraamista työssä on valitettavasti ollut mahdoton toteuttaa siksi, ettei niitä suomentamisen tapahtuessa ollut mitenkään saatavissa. Se on käynyt päinsä ainoastaan aivan muutamii nelisäkeihin nähden, joita olen voinut persiankielisinä tarkkailla tohtori J. Hollon asiantuntevalla, ystävällisellä avulla.

Niin ollen nämä suomennokset eivät millään lailla pyri käymään muusta kuin mukaelmantapaisista.

*

Rosen nimittää äsken-esitetyssä sitaatissa Omaria »Nishapurin Viisaaksi». Henkilökohtaiset tiedot Omarista eivät ole runsaat, mutta

sellaisia on hänestä sentään enemmän kuin niistä kolmesta Itämaan Viisaasta, jotka tunnemme jo lapsuudestamme.

Omar on syntynyt koillis-Persiassa Nishapurin kaupungissa tai sen lähistössä. Syntymävuotta ei tunneta, mutta se voidaan sijoittaa vuosien 1025—50 rajoihin, sillä tiedetään hänen kuolleen korkeassa iässä vuonna 1123. Hänen nimensä, joka merkitsee teltantekijää, on joskus arveltu johtuneen hänen ammatistaan, mutta uusin tutkimus epäilee seikkaa, sillä aikalaiset eivät mainitse mitään sellaisesta. Khaijam on ilmeisesti vain ilman muuta ollut hänen sukunimensä, ja merkityksensä vuoksi se on samalla erinomaisesti soveltunut »tekijänimeksi» runoihin.

Ammatiltaan teltantekijänä ei Omar varmaan olisi voinut olla mies, jota mainitaan vuosisa-tansa suurimmaksi oppineeksi. Hän on vallinnut kaikki silloiset tietämyksen alat. Hän ei ollut ainoastaan monipuolinen runoilija — hän sepitti muutakin runoutta kuin nelisäkeitä, sekä persiaksi että arabiaksi — vaan myös jumaluusoppinut, filosofi, lääkäri, luonnontutkija ja ennen kaikkea matemaatikko ja tähtitieteilijä. Hänen algebrata käsittelevä teoksensa on käännetty ranskaksi vielä viime vuosisadalla, ja se kalenterin uudistus, minkä hän pani toimeen palvellessaan Bagdadissa kuninkaallisena astronoomina, on yhä voimassa Persiassa ja

Maailman viisaita henkiä:

OMAR KHAIJAM: Teltantekijän lauselmia. Suom.
Toivo Lyy. 45:—.

1100-luvulla elänyttä persialaista ajattelijaa on mainittu vuosisatansa suurimmaksi oppineeksi, »idän Voltaireksi». Hän vallitsi silloisen tietämisen kaikkia aloja, mutta oli samalla monipuolinen runoilija. Hafizin rinnalla hän on muhamettilaisen runouden suurin edustaja, ja hänen viehättävästi esitetyt, syvämiitteiset lauselmansa ovat olleet tyhjentymättömänä viisauden kirjana meidänkin vuosisatamme ihmisille.

PLATON: Pidot ja Phaidros. Suom. *Niilo Lehmuskoski.*
Hinta à 10:—, sid. 16:—.

Platonin nerokkaat vuoropuhelut ovat kreikkalaisen proosa-kirjallisuuden loistavimmat tuotteet.

AMIEL: Päiväkirja. Suom. tri *J. Hollo*, alkulause prof.
V. A. Koskimiehen. 396 sivua. 50:—, sid. 65:—.

Viime vuosisadan lopulla eläneen sveitsiläisen ajattelijan ja runoilijan koko sivistyneessä Euroopassa ihailtu teos antaa ihmeteltävän kuvan aikakautemme koko kulttuurielämästä. Korkea älyllinen ja siveellinen viisaus humisee siitä vastaamme, houkuttelevana ja puoleensa vetävänä.

RUSKIN: Luonto ja ihminen. Suom. *Vihtori Lehtonen.*
Hinta 4:50.

Englantilainen ajattelijja ja »kauneuden apostoli» oli viime vuosisadan suuria henkisiä herättäjiä: yhdellä kertaa taide-arvostelija, moraalifilosofi, kansantalousmies ja yhteiskunnallinen uudistaja.

MAETERLINCK: Köyhäin aarteet. Suom. *F. E. Sillanpää.* 2. painos. 12:—, sid. 20:—.

Kuuluisan belgialaisen runoilija-filosofin ajatelmia nykyajan henkisistä arvoista.

IKUISIA AJATUKSIA. Koonnut *Martti Haavio.* 447
siv. 25:—, sid. 35:—.

Tämä kaunis julkaisu sisältää runsaan ja monipuolisen kokoelman suurten ajattelijain lausuntoja sekä kansojen vanhaa viisautta.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ.

näköispainos ntamo 2012

9 789522 152015 >

www.ntamo.net